

ЖЕНСКИ СВЕТ.

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

ВЛАСНИК:

ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ:

АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

ИЗЛАЗИ:

сваког 1. дана у месецу на целом табаку.

Цена је годишња 1 фор.; за Србију 2½ динара.

Рукописи и претплата шаљу се на уредништво.

ИЗЛОЖБА У ВРАЊИ.

Наш век је важан и по томе, што је отпочео своје културне производе да износи на углед у великим збиркама, које се зову изложбе. Не прође сад ни једна година, а да се у овој ил оној држави, у овој ил оној околини, вароши на и народу не изнесе једна ил друга врста радиности и привреде људске, која тежи да се истакне на првој висини укуса и вештине да својим оригиналним створом и типом присвоји срца и душе ширих кругова друштвених. Тако видимо, да се читави милијони народа спремају у напред по 5—6 година за оваке изложбе. Ево ове године се такмачила Немачка и Француска држава, која ће одржати мегдан с изложбом чак 1900. године; а видимо, како се журно спрема и Угарска да прослави оваком светковином своју хиљадугодишњицу, а читамо сваки дан у листовима, како се сједињене сев. американке државе ванредно спремају, да прославе изложбом у Чикагу 400 годишњицу своју.

И наш словенски свет није изостао у овој културној утакмици својим производима умним, вештачким и природним и стао је са свим упоредо са најнапреднијим на-

родима. Ето видели смо лане у Златноме Прагу, у Чешкој, како је њихова изложба задивила образован свет, а гледали смо и 1884. год. овде у Нов. Саду, како се изненадили странци на угледима онда изложених српских женских рукотворина из Аустро-Угарске; сад читамо, како је и Бугарска изложба у Пловдиву привукла пажњу образованог света а нарочито, како је прва српска занатлијска изложба у Врањи, која је отворена 2. августа о. г., подигла име народно, јер је својим предметима стала у ред са првим стручњацима европске радиности, а народна индустрија, особито она, што из женских руку излази, испредњачила је много напреднијим народима.

Г. Арса Пајевић, књијар и добар познавалац разних рукотворина, ни е могао да одоле своме родољубивом нагону, а да не оде на ову врањску изложбу да види културни степен поглавито оног дела нашег народа, који је скорим скинуо туђе окове с душе и тела свога, и он нам у листу „Бранику“ прича, како је изненађен даром и радом целог оностраног народа, а особито оног дела из новоослобођених кра-

јева Србије; нарочито хвали и узноси рукотворине женске, које се нас највише и тичу, те ћемо да изнесемо овде његов суд о женској народној и школској радности.

„Сад пођимо, вели, из једне у другу одају, које су широке отворене те вас саме својим красним изложима себи привлаче да чисто и не осећате нико из једне лепше у другу краснију ступате да већи се толикој вештини разних производа кућевне радности из округа врањског. Нарочито ме је дирнула рукотворина кћери једног овчара са руком извезеним словима: „Живео краљ Александар I. понос Србије“. На њезиној маленој и простој работи свачије очи морају за часак застати, да вам срце радосно затрепери.

Није могуће набрајати оне силне ручне радозе и красан вез што је у тим одајама изложен, али морам нарочито напоменути радилицу вредну Стану Томић из Дубравице, која је у том одељењу изложила више својих радова, што су као неки цветићи посејани у размаку међу оним маогим свиленим платном у разним бојама, те се у најлепшем шаренилу преливају. Уз њу се одликоваше нарочито ученице I. ужичке радничке школе красним везом и ручним шавом.

За тим је из окр. крушевачког изложено много платна за кућевну потребу, лепих свилених тканица и читаво комађе ткива од свиле за кројење женских хаљина. Нарочито је Ленка Десионовик из Крушевца изложила свилу коју сама у разним бојама бојадеше. Ту је изложен и један диван простирач (тепих) израђен од самог перја, које се светли и прелива да је сваком мило у њега погледати.

За тим долазе као завршни накит овог одељења многобројне разне тканине као: шарени ћилимови, простирачи, завесе, јастуци, чаршави за столозе, читаво комађа ткањина за хаљине и т. д., израђено све у окр. врањском, али као имитација пиротеке тканине у овој врсти народне израде. Ту сам видео још много лепих плетених чарапа из Ушице и Бруса, као и цела одела нар. ношње што се носи у Моштаници близу Врање.

За овим долазе три одаје, ипак разних женских ручних радова одељења подружине врањске и женског београдског друштва. Ту су изложени почетни радови школе напуштене деце у Београду, које су ови сиротани израђивали у својој 4 до 6 години живота. Све те три одаје оклеане су богатом галеријом слика фотографа М. Јовановића из Београда. У тим су одајама још изложени неки музички инструменти, вежтачки израђено цвеће од самих пера гушчјих као разне израде београдске радничке школе.

Као најсавременији представници ткачке индустрије у Србији суделовали су на овој занатлијској изложби својим филијалима: ткачка школа у Лесковцу и ткачка школа у Ужици. Обе оне беху смештене у нарочитој згради. Пођимо

прво одељењу лесковачке ткачке и предионичке школе, у којој девојке са преслицама и сновачкама кудељу израђују. Ту вам је изложено седам разбоја, од којих два разбоја ткају обично платно од предива што се овде преслицама напрело. То се платно кроји за војничке шаторе и разне беле одеће за војску. Четири велика разбоја израђују сваки другу мустру разнобојних вунених ткива за мушке и женске хаљине. Какви су то колоси послени можете мислити, кад на једком само разбоју има 24 ните. Један разбој израђује врло fino платно за женске хаљине. На свима тима разбојима раде ђаци ове школе, али по некад пред њима седи сам управитељ Алојзије Ј. Шкарка, те на очи наше најживље ради на појединим тим стројевима тумачећи техничку разлику између једног или другог система. Управитељ је врло мизд, окретан човек, говори српски, а носи се као и сви ђаци ове школе, који се као лабудови беле у своме као снег белом оделу, покројеном од кудељног платна, што је откано њиховим рукама у истој школи. И капа им је на глави од белог платна, кроја кад што су широке руске капе, а на свакој стоји црно извезена почетна слова: Ђ. Т. Ш. (које значи да су ђаци ткачке школе). То је уједно њихова званична униформа, јер је та школа државна установа, на коју држава све троши, а она једино и само за српску државу ради.

Ова ткачка школа са предионицом стална је у Лесковцу, где по казивању г. управитеља раде 72 девојке са преслицама, а 84 жене прерађују кучину. Ту стално раде 16 големих разбоја, разне конствукције, а према навади посла наручено је још толико разбоја, да се у ову фабрику сместе. Има 20 жена које кувају и топе пређу, а још толико људи, који разне теже послове овде обављају. Недељно се исплаћује до 600 динара. Ова радионица има свог сталног столара за оправку разбоја и преслица, који станују у тој радионици. Буџет ове радионице за 1892. г. опредељен је на 48.000 динара. По министарству народне привреде ради сада на томе, да се овај завод тако устроји, како би могао подмиривати сам све потребе државне. По мишљенју стручног управитеља г. Шкарке, та би радионица морала имати најмање 250 разбоја, те да може израдити најмање 300.000 метара платна, која количина у овај мах редовно треба министарству војеном.

Сад пођимо у друго одељење, где је смештена филијала ужичке ткачке школе, која постоји од две године дана и која је мања но она прва. Ова је због удаљености и незгодног пута мање справа и стројева амо донела него лесковачка ткачка школа, која је одавде само 2¹/₂ часа железничког воза удаљена, па лако, брзо и јефтино све што хоће може донети. Ова филијала ради са дви ручна разбоја, од којих на једном израђује црне махрине и по две упо-

редо на једарод, јер му је ширина ткива један метар, а на другом се разбоју ткају пешкири са разним врло лепим шарама. Та су оба разбоја са свим једиоставне и просте конструкције, да без пола муке на њима може радити свака проста ткаља, те су као такви врло поделни за већину ткачких занатлија, који своје послове по старом начину израђују. Уз ове разбоје изложени су још једна преслица за предиво лана и један чекр за мотање или сукање цевака. У тој филијали изложено је доста готових цепенних махрама, које се продају по 4 динара туче на јагму, чаршава, салвета и убруса разних, везеног и простог платна у вредности 1500 динара, што је све махом распачано и одмах разнешено, да који посетиоци изложбе доцније дођу неће имати шта видети од израђених ствари. Ту је изложено и неколико мустара врло лепих платна за одело и завесе, као и нешто израђене свиле, што је све у тој школи ужичкој рађено.

По оцени стручњака цена је производима ове ткачке школе тако умерена да може издржати конкуренцију страних фабрика ове врсте.

Учитељ је ове школе Јосиф Чех, а његов заступник млад, одушевљен Србин г. Чед. М. Јоксимоваћ, који ми је све показивао, свуда провађао и као прави стручњак у овоме послу на свако питање јасно и разветно одговарао. По њему раде у школи ужичкој (осим ђака као ученика) редовно 22 девојке и друго нужно особље. Буџет је овом заводу за 1892. 20.000 динара. У школи раде стално десет разбоја, са осталим потребним ткачким стројевима. Разбоје за ову школу израђује Јеремија Митровић, столар из Ужица, као и све остале алате за ову радионицу, у којој се ткају сваколика ланена и памучна ткива. Иста школа добија чауре из ратарске економске школе у Краљеву из којих сама свилу израђује.

За цело време докле изложба траје, обе ове школе са свима стројевима раде сваког радног дана од 8 часова пре до 6 часова после подне, да би посетиоци могли уживати у гледању како

се израђује и постаје све оно, што им је од ткива овде изложено.

Овде је на месту да одамо хвалу и славу човеку, који је први не само покренуо мисао како да се у Србији оснују ткачке школе за стручно даље образовање будућних мајстора и радника ове врсте индустрије српске, него је исти неуморно и вредно прибирао разне тканине из свију крајева Србије, да га по томе његовом раду с правом називају творцем текстилне индустрије српске. Тај се родољуб зове *Стеван Р. Поповић*, који је као професор велике школе на томе испитивању и прибирању тканина годинама радио и кад је доцније постао министар народне привреде, он је одпочео да ради на практичном извађању те своје по цео народ у Србији тако корисне замисли. Он је први послао на страну неколико женских и мушких питомаца државних да у најнапреднијим школама у туђини изучавају ткачку индустрију, за коју нарочито Србија тако повољне услове има, па кад су се исти натраг вратили, он их је за раднике и учитеље у првим ткачким школама у Србији постављао. Нека је дакле благодарним споменом и хвалом од срца изречено дично име првог сретног почетника на пољу најважније гране народне производње, која је и на овој изложби тако силно на видик избила. *Живео Стеван Р. Поповић!*

Прелетајући погледом преко целе изложбе, која је од најмањег до највећег предмета чисто српска творевина, највише нам очи запињу и застају на радовима домаће, просте и вештачке индустрије наше браће и сестара из четири округа новоослобођене Србије. Они су на овој изложби својој мајци Србији образ осветлили, јер све што је њино, то је обилато, красно, узорно, да се на њих угледати могу многа места и крајеви у срцу Шумадије. Евала вам пред читавим српством мукотрина, богобојно-побожна, у раду неуморна, у штедњи несравњена, у животу умерена, дурашно-истрајна мила браћо моја!

А. П—ћ.

УПЛИВ ВИШЕ ДЕВОЈАЧКЕ ШКОЛЕ НА ВАСПИТАЊЕ.*)

Новије доба почеше наглашавати, како треба да се више девојачке школе споје са трговачко-занатлијским или тако званим стручним школама. Али ова жеља противна је оригиналној цели виших девојачких школа, противна је оном задатку, који више дев. школе имају, да из-

врше. Задатак тај је: „да се у тим школама створи прилика, да се женски чланови нашег друштва за свој племенити и узвишени позив у духу данашњег времена достојно васпитати могу“.

Виша девојачка школа не тежи за тим, да својим питомицама пружи множинну на-

*) Чланак овај написала је пок. учитељица срп. више девојачке школе у Панчеву Дар. Бугарска. После смрти њене уручила је родбина исти управи те школе и ова га је у свом овогодишњем извештају штампала. Ми га у знак

помена на ову честиту душу прештампавано и пружамо уједно прилике нашој публици, да сазна мисли једне образоване женскиње о овом важном питању.

ука или стручног знања, него да им да извесну количину знања, која ће их учинити способним да могу интересе људскога живота добро разумети и да у сваком случају буду способне и спремне, да свој суд самостално изрекну. И заиста су више девојачке школе од свога постанка у овом правцу делале. Зато не можемо допустити, да су више дев. школе, стручне и поуздано смемо рећи, да су оне своју истакнуту цел' у главном и постигле.

„Васпитати и то добро васпитати“, то се данас захтева од сваке а особито од више дев. школе. Држим, да није нужно, да овде засебно наглашујем, да је за постигнуће те узвишене цели служила као основа у вишим дев. школама религиозна моралност. Полазећи са становишта, по ком су женске позвате, да чувају и пегују идеална добра живота, више дев. школе дају велику педагошку важност не само веронауци, него религиозно морално васпитање распростиру на све оно, што с тим у свези стоји.

Виша дев. школа делује васпитно као и свака друга, 1. наставом, 2. учвршћењем карактера у ученица. А нарочито треба васпитно да делује тим, да респектује особине женскиња и да има пред очима све оне околности, које отуда потичу. Треба, да се пашти, да задобије дух ученица својих за све оно што је добро и племенито, а да избегава све оно што би могло дати само лажно и притворно образовање. Треба, да пробуди у својим ученицама чежњу за знањем са њежним упутством и постепеним радом својим. За особити задатак треба, да сматра, да друштву људском васпита не таке женске, које ће се својим знањем само хвастати или боље рећи афектовати него да стекну здравог природног разума, да упознаду основна правила знања, да знају ваљано расудити и да буду радене, скромне и живог веселог духа.

Наставни план виших дев. школа састављен је тако, да се њиме васпитни задаци занета решити могу, особито онда, ако се при давању материјала за наставу, изабере начин, који одговара особинама

женског духа. И са овог гледишта посматрајући ствар, настава у вишим дев. школама треба, да се разликује од истостепених мушких школа; зато се овде при настави особита пажња мора обратити на позив женскиња и на разне прилике у животу њиховом.

Истина логика не познаје разлике између женског и мушког разума али зато познаје разлику мушке и женске душе. И баш зато треба виша дев. школа, да узме у обзир тај особити душевни живот како при настави тако и при васпитању. Зато и не може бити задаћа више дев. школе, да ученице своје само у једном правцу образује, да их образује н. пр. само за учитељице, вештакиње, телеграфисткиње и т. д., већ да им — према истакнутој цели за нарочити позив женскиња, пружи нужно опште образовање. Даље спада у дужност вишој дев. школи још и то, ако је рада, да у потпуном смислу цел' своју постигне, да узме у обзир и да поштује старе добре обичаје и племенити морал куће и породице.

Васпитни утицај свој може виша дев. школа постићи само оним средствима, која јој стоје на расположењу у оквиру свога школског реда и закона. Тако средство, којим школа располаже је школска дисциплина или зашт. школски. Одржање тога зашта зависиће прво од њежности и педагошке способности дотичне учитељице односно учитеља, који треба, да зна, у каквој мери и у каквом степену треба та правила употребити, да имају васпитног утицаја и да у ученица племенито срце образују! Друга правила дисциплине треба дакле употребити у нижим а друга у вишим разредима, где се већ може и на честољубље ученица рачунати. Искуство сведочи, да само добар пример може добар успех покасати и добар правац дати. Зато је увек боље неумесно понашање знати за времена предупредити него казнити. Често једна реч похвале — ако је у згодно време употребљена — више вреди код осетљиве девојке, него непрестане опомене и укори; јер прво побуђује вољу за испуњење дужности, а друго огорчи и поквари вољу. Зато и треба виша дев. школа

више опомињући, да упливише на душу својих ученица, него укоравајући.

Пошто се васпитање баш у томе са стоји, да васпитач мислима својих ученица неки одређени правац даде, зато и треба, да школа својим заштом постане школа за изражавање воље за добро — за васпитање карактера. Вољу у младежи побудити обично је врло лак посао, али да се иста мирно и стално код девојака одржи, то је реткост. Зато и вољу треба дисциплином васпитати, и радити не само на томе, да васпитамо ученице, да буду правдољубиве, побожне и добро образоване, него их треба заштом одучити од расејаности, сувишне осетљивости, претеране сујете од неиспуњавања својих дужности, од прецењивања својих способности, нетачности и т. д. Треба дакле на њих упливсати да заволе ред, да своје дужности тачно и уредно врше, да своје другарице воле једном рецју, да постану такве девојке, које ће своје школске и домаће дужности уредно и тачно вршити.

Васпитање треба, да се врши и у народном духу, зато ће виша дев. школа своје узвишеном позиву само тако моћи потпуно одговорити, ако буде увек имала пред очима примере добрих Срикиња и напредак свога народа. Врло је нужно, да школа и кућа једно друго у свом раду помажу, а не да се једно од другогато туђе, него да у што тешње пријатељство ступе. Нужно је, да се школа увек обзире на кућу а да никако не допусти, да се деца од родитељске куће отуђују. Особито треба ученице учити на искреност, скромност и на пожртвовање, школа треба, да их научи, да им душевно добро више вреди, него свака спољашност. На кад се то постигне онда зацезо неће бити толико недовољства и несреће на све стране као што га данас има, онда ће женскиње бити пуно задовољне у кругу, који је за њих одређен те неће уздисати за оним добрим, која се постићи не могу. Али томе само васпитање може помоћи, с тим у свези школско образовање не може женскињу отуђити од практичног живота, као год што разумевање домазлука не искључује образованост духа, него на против тражи то, јер само образована женскиња може бити

добра мати, душа куће и расиростирач пародних идеја.

Умесним васпитањем доводимо ученице до тог уверења, да ни највећи душевни дарови и особине не искључују женскиње од тога, да оне своје дужности не испуњују, шта више још их снаже и храбре, да чим боље врше све оно, на што су оне у животу по природи позване.

И данас је васпитање као и у пређашња времена дужност матера. Али ако смо радни, да нам матере том узвишеном позиву одиета одговорити могу, ако хоћемо, да оне буду добар пример својим кћерима, које требају не само моралног него и душевног васпитања, онда треба оне саме, да у школама таког општег образовања стеку, које ће их оспособити, да у свакој прилици живота самостално судити и деловати могу.

Има их, који мисле, да васпитни дух, који у вишим дев. школама влада, не одговара потпуно позиву женском и да прелази границе њихових душевних особина. Мени није намера а ни место овде да се са дотичним упуштам у распуру, који тврде, да је рад женскиња ограничен само на кућу и домаће огњиште где њихова способност најбоље излази на видик. Та и ја то признајем. Али кад само промислимо, да је кућа и породица један многостран организам, једна целина, царство, држава у малом, за чију владу је потребна побожно морална способност и тако око, које ће бити увек на спрезу против струја спољашњег живота, а особито, да је женскиманао у део особито важан позив, да децу васпитају, онда ћемо брзо увидети, да овде само практично васпитање које би женскињу само на кућу упућивало, није довољно. Да се дакле само на тако низак степен рада упуће женскиње, томе не само да ће се морати противити свака разборитија женска, него и сваки образованији мушкарац мора осудити тако тесногрудо сваћање женског образовања.

Из горе наведенога види се, да виша дев. школа у најбољем случају има уплива на своје ученице само до 15-е године, за даље пак образовање је кућа позвата. И тако не може доцније пазити на конвер

зацију, на дружење девојака, па то да ли и како оне домаће послове извршују и какве књиге читају, то је у доцнијем добу дужност куће и породице, а школа треба за времена, да их приволе за све оно што је добро, треба да им образује карактер. Зато не би било оправдано, кад би у вишим дев. школама само женске или само мушки вршили дужности наставничке, јер таке би школе свој утицај на образовање карактера сметле с ума, пошто мушком карактеру често недостаје онога, што женски карактер по својој основи може употребити, зато ће карактер учитеља и оца само као спољашњи облик служити девојци, док сама садржина женског карактера може се само од матере и учитељице примити.

Па и за саму дисциплину боље је, кад би наставничко особље било мешовито у вишим дев. школама, јер учитељице из искуства већ боље познају недостатке и слабе стране својих ученица, па онда има често и таквих ствари, које ученице могу само својим учитељицама саопштити, и баш с тога гледишта би најбоље било, кад би наставничко особље било састављено тако, да је једна половина мушких а друга половина женских чланова.

Даље је нужно, да виша дев. школа, пази чим више и на то, да своје ученице побожно васпита, да пази, да се лепе врлине што боље у њима учврсте, па особито, да се науче свој народ љубити, као и то, да науче чисто и правилно својим српским језиком говорити. —

На развитак родољубља може се најбоље упливисати учењем језика, и то тако, ако наставници буду при предавању својих предмета пазили на сва правила граматике, на стил, па то исто буду и од својих ученица захтевали. Али није довољно, да ученице само чују правилно говорити, него треба то исто и од њих захтевати и кад год би у говору какву погрешку учиниле, не треба то никад без примедбе оставити. Што од ученица захтевамо у сваком часу предавања, то треба нарочито, да се у часу српског језика захтева. Ту треба захтевати, да ученице оно, што су читале саме лепо приповеде, затим, да извод начине, треба да се науче како ваља

својим речма исказати оно, што су читале у прози и у појезији, да знају лепо декламовати и да тако не само науче добро српски језик, него да га истински и заволе.

Далеко би ме одвело, кад бих овде изнела васпитни утицај сваког предмета појединце, а да је сваки предмет од утицаја, то се не да порећи. Код ручног рада пружа се најбоља прилика, где ученице могу нешто и из домазлука научити, ту им је довољно прилике, да се навикну, да сваки посао врше не само механички већ и умно, ту је прилика, да им се укус развије, и да се науче, како треба спојити лепо са практичним и корисним.

Осим свега тога нужно је још, да виша дев. школа пружи прилике својим ученицама, да се обогате онаким знањем и вештином (као кућарство, хигијена педагогија) помоћу кога би могле своје позиву чим боље одговорити. Као што од мушког захтевамо да је образован онако, као што положај његов у друштву захтева; тако исто треба образовати и женске, којима је циљ, да развију и оплемене човечанство, да се у њој потпуно и савршено огледа женска природа. Овако пак образовање могу женске само у школи набавити. Али да женске овакве особине стећи могу, нужно је, као што сам већ напред споменула, да школа живо на том поради, да се у ученица најплеменитији осећај — побожност и родољубље — развија, јер то ће показати правац њивом животу, то је вођа, који треба да савлада оне наклоности човечије природе, које се најтеже дају покорити. Виша дев. школа треба, да и на то пази, да научи своје ученице, како треба старије поштовати, и својим ближњим добра дела чинити. Свакако треба, да је школи задаћа, да своје ученице учврсти у веровању, да оне не уче само за школу, него за живот, да кад једном школу оставе, да као одрасле девојке познаду своју отаџбину и њена привредна блага, па да доцније и отаџбина упозна њиве врлине.

Ако виша дев. школа буде у том правцу радила, ако буде таквим племенитим средствима упливисала, да своје ученице научи поштовати све што је лепо, добро

истинито и племенито, тада ће заиста не-казати да јој лежи на срцу напредак како

свога отачаства, тако и напредак свога српског народа.

ДРУШТВО СВ. САВЕ.

Ово патриотско друштво издало је ове године леуу књижицу под насловом „Поменик“ у којој су изложени ликови и кратки животописи 14 добротвора овог друштва, а на завршетку још изложили читању од 66 утемељача. Међу добротворима овога патриотског друштва видимо и женске ликове и то, *Ленку Белиницу*. У спомен ове ретке Српкиње оставио је супруг њен г. Таса Ј. Миленковић судија сво од ње добивено имање у вредности од 60.000 динара друштву св. Саве, да оно отуда издаје књиге задахнуте само мишљу српског уједињења и ослобођења па да те књиге излазе на дан њеног рођења, а то је 20. маја. На књигама да буде штампано: „трошком задужбине Ленке Белнице“. Кад је предао г. Таса друштвеном председнику своју писмену жељу изјавио је да не жели, да му се ичим на то благодари велећи: „Ја овим вршим само једну свету дужност према успомени племените и добре жене“.

Лепши и достојнији спомен није могао подићи г. Таса овој заиста племенитој и ваљаној супрузи и Српкињи. Слава покојној Ленки а хвала доброме Таси!

Друга је слика женска у овој поменици *Катарине Барловчеве рођ. Милосављевић* опет одличне и ваљане Српкиње, добре матере и примерне домаћице, која је рањеницима после турског и бугарског рата прва пришла у помоћ понудама, преобукама и новцем. Попитујући њене заслуге и ценећи њене врлине, даровао је

супруг њен г. Јовица Барловац трговац друштву св. Саве и сиротињском дому по 500 динара, а „дрвепом крсту“ и трговачкој омладини по 200 динара. Нека је и покојници и овом ваљаном супругу слава и хвала!

Трећа слика ж иска у овом помену је *Анке В. Ивковићке*, која се особито одликовала својим вештачким радом у ткању, везу, шву и плетиву. Покојница ова беше добра и ваљана мајка, домаћица и другарица, племенита добротворка и побожна хришћанка. У покој њене блажене душе подарио је њен син Ивко Ивковић судија у Пожаревцу друштву св. Сави 500 динара, те је тако себи поштовања, а својој мајци вечне успомене подигао у овом хуманом и патриотском друштву.

Ове ће књижице у овом духу и правцу издане прибавити друштву много пријатеља и добротвора, јер у име своје захвале дају, истина у скромном ал врло лепом облику, трајне успомене својим покојним добротворима и утемељачима а потомству угледна примера, па којима ће своја патриотска и хришћанска срца загревати и тражити пута да и сами доспу на та лепа и висока места народног угледа.

Ми се радујемо, што је ово друштво стекло љубави и привржености и у женским круговима; то је знак, да је друштво погодило чисту стазу народне љубави и потребе, и за то је и основана нада, да ће то друштво напредовати, што му и ми желимо.

Др. Бернардо, сиротински добротвор.

Ни у једној вароши светској нема толико сиротиње, колико у Лондону, нити опет гдје сиротиња онако јадно и чемерно живи као у Лондону. Најгоре је за дјецу, која у подераном одијелу, боса и го-

ла, гладна и жедна, тумарају по улицама лондонским. Приватни и јавни заводи чине све, да олакшају живот оним сиротанима, али је њих и сувише много. Има међутим у Лондону човјек један, који је

прави заштитник и ранитељ сирочића лондонских.

Овај човјек зове се др. Бернардо, и он је себи ставио као животни задатак, да помаже биједним и невољним. Он је био најприје учитељ у једној сиротињској школи, гдје је видјео, како се муче и злопате напуштена дјеца. Од тада је он узео на се дужност, да утире сузе невољнима, да спасава пропале, да поучава неуче и да тјеша болне. У преом реду Бернардо се побрину за напуштену дјецу. Он их је тражио сам. Студених зимских ноћи ишао је он по Лондону, по парковима и поред ћуприја и одакле доводио дјецу у свој завод, који бјеше подигао добровољним прилозима.

У коликом јаду живљаху ова дјеца, најбоље се види по томе, што су она свако вече скупљала се са скитницама лондонским на једно мјесто, гдје је за 4 пенса поћивало по њих двадесет у постељи, која није била дужа од једног и шира од два метара.

Године 1870. подигне др. Бернардо први азил за напуштену дјецу. Међутим тада му бјеху средства ограничена, он је у свој завод могао узети мали број сирочади, за које се бринуо очински.

Доцније се др. Бернардо обрати милосрђу инглеског народа и за кратко вријеме прикупи толико новаца, те купи један плац, на коме назида читав ред кућа. У год. 1882. имао је он у своме заводу 378 находчади, а од тада је овај број бивао све то већи и већи.

Др. Бернардо међутим подиже неколико азила, у којима су се чувала и његовала дјеца разних година. На острву Мерсеју има он завод, у коме се дјечаци чувају најбрижљивије до своје десете године. Често се пута дешавало, да мајке нијесу познавале своју дјецу, здраву, чисту и пристојно одјевену, јер их бјеху оставиле болесну и поцијепану.

За двадесет и пет година свога дјеловања подигао је 41, и словом четрдесет и један завод за сиротињу. Он још не престано ради на свом човјекољубивом послу и иде са својим помоћницима, који се зову „спаситељи“, те избавља нејаку

дјецу од злочина и порока и доводи их у своје заводе, гдје ће постати људи.

Др. Бернардо је подигао завод и за сиромашне младиће, у којима се они спремају за добре и честите грађане.

Он међутим није никако заборавио ни на сиротну женску дјецу, која се исто тако злопате као и мушка. На истоку Лондона, у идилском сеоцету Илфорду, подигао је он азил да се љепши не може пожељети. Ту се на много друкчији начин по дјечаци васпитавају дјевојчице. Оне су подијељене по малим кућицама, а свака кућица је заокружена цвијећем, а у свакој има по једна по старија жена, коју дјеца зову „мајком“. Ове мајке ни су само обичне плаћене чуварице, но већином женс из бољег друштва, које су из човјекољубивих разлога узеле на се тешке материнске дужности. Ови заводи јесу нешто најљепше, што се може видјети у околини Лондона. И збиља, зар се може замислити што љепше, но живог у оним кућицама, из којих се разлијеже весео дјечичији смјех.

Свака мајка занима се од рана јутра до мркла мрака са својом дјецом, која су разних година. Она се брине, да су савим мала дјеца увијек чиста и очешљана, да старије дјевојке тачно свршавају своје школске задатке, а већ одрасле дјевојке спремају оне лично у свима кућевним радовима, уче их шити, кувати, прати и т. д. Оне ручају са њима заједно, тако, да се дјеца навикавају на учтиво и пристојно понашање. Дјевојке, које су васпитане у Илфорду, налазе лако мјеста у Лондону.

Интересантно је то, да су у Бернардовом заводу све дјевојке обучене разнолико, те се ни по чему не разликују од осталих дјевојака лондонских, као што је то обичај по другим заводима, гдје све питомице имају једнако одијело.

Др. Бернардо би и тада имао огромних заслуга за сиротињу, кад би само хиљаду сирочића спасао од пропаста и олакшао им борбу за опстанак, али се он не задржава само на томе. Он је основао болницу, у коју се узимају на његу и чување само така дјеца, која нијесу прим.

љена у друге болнице из ма каквих разлога. Осим тога он је у Лондону оснввао клинику, на којој се три пута недељно врше операције над сиротним болесницима и дају им се лијекови. Овај племенити човјек није заборавио чак и на кочијаше. По лондонским улицама је он саградио кућице, у којима се кочијаша склањају од непогоде и хладноће, а да не морају нићи у кавану. У овим кућицама добијају они за малу цијену: млијека, чаја, каве и. т. али никако алкохолних пића.

Поред тога основао је др. Бернардо стовариште, у ком се за мале паре може доћи до приличног одијела, зграде, у којима се може добити јевтина храна и читав низ сиротињских школа са класама за фабричне раднице. Преко зиме исхрани се недељно чабе у његовим заводима преко 500 сирочади. Има година, у којима се подијеле топла јела на 40.600 особа. На дан рођења докторовог приређује се у свима заводима свечаност, на коју сваки може доћи.

Према свему овоме није ни чудо, што се у цијелом Лондону др. Бернардо сматра као спаситељ и што га „његова дје-

ца“ неизмјерно љубе, сматрајући га за оснивача њихове среће. Слава његовог имена не простире се само по Великој Британији, него и изван граница њених; чак и с ове стране океана куцају топло за њега стотине дјечијих срдаца. Ове године је он послао из својих азила у Америку 4500 својих питомаца. Он их међутим није тамо послао, а да им није осигурао будућност. Тамо је он поставио темељ трима варошма, у којима његови питомци налазе себи зараде. Код језера Онтарија је уточиште за дјевојке и много америчких фермера нашло је међу њима жене. Не бива ријетко, да богати људи усвајају дјецу из азила и чине их срећнима

Ту скоро светковао је овај векики човјек, који је спасао преко 17.000 сирочића, јубилеј свога двадесетпетогодишњег човјекољубивог рада, и његови пријатељи скупили су му суму од 1,250.000 франака, да др. Бернардо покрије дефицит и буде кадар, да и даље продужи своје велико дјело љубави и милосрђа. Слава му за сва времена!

„Д. Б. И.“

ЗДРАВСТВЕНЕ МЕРЕ ПРИ ПУТОВАЊУ.

Брзо ћете данас наћи чељаде и из нижег сталежа, које ће пропустити годину дана, а да се, поред тако јевтиног и лаког путовања, не отисне од куће по који дан, било посла, било забаве, било нужде ради. Како је пак жељезница испресецала све крајеве земљине и спојила најудањеније вароши с нашим крајевима: то видимо често, да и наш свет путује дашима жељезницом, док доспе у далеке крајеве, па смо наумни да га упозоримо овим на дољних десет правила, на која ваља да пази кад мало дужи пут предузима, те да му се како год не претвори у зло оно замишљено уживање, које обично траже таки далеки путници.

1. Ако је човек болестан, или се не осећа као што треба, нека и не полази на пут, док га то не прође или док се с лекаром не посаветује и не добије од њега

упутства, како ће се на путу владати.

2. Ноћно путовање нека избегава свако, колико је могуће више. јер је ноћ одређена за одмор, а жељезничко путовање, особито ако су вагони пуни, умарају човека и дању, а камо ли ноћу. Кад човек мора да путује ноћу, нека се послужи онда вагонима за спавање и у том случају нека не леже с ципелама и чизмама обучен, него нека спреми лаку и комотну обућу. Тако и аљине своје нека раскомоти и нека у опште удеси комотно лежање.

3. Путовање, особито са брзим влаком, нека не буде дуже од 8—10 сати, јер свако даље путовање умара и убија снагу и здравље човеково.

4. При путовању, особито у ово болешљиво доба, ваља се у јелу и пићу умерити. Најбоље је понети собом лака и питателна јела и добра пића, да човек не

мора на станицама, па ако одмор траје и 20 минута, гутати и пити на врат на нос, те се оно јело и не ижваће као што ваља, па онда и не користи како ваља. Истина, сад су возови ти спремни и жељезничким рестаурацијама (гостионицом), али је у њима још доста напнено јестиво (скупо), те је, по томе, саветније спремити себи мало јела за краћи пут.

5. Одело за путовање, нека је што алватније и спретније, особито женскиње нека пазе, да су им сукње за пут што краће, да не запињу како год при пењању и излажењу из вагона, јер је више пута бивало, да се тако угрувале, под кола пале па и главу изгубиле. У оној гунгули и трки не гледају путници много око себе нити пазе толико на тако звану „етикецију“, те хоће и да згазе и да подеру сукње, с тога је и саветно, да се за пут узима лошије и јевтиније одело.

6. Никад не треба на пут носити оно, што није преко нужно и потребно, јер тако прави човек сам себи посла а и трошка, јер мора свуда да плаћа носаче и послужитеље, а у великој гомили предмета, најлакше се и заборави и изгуби по која ствар, па је и ту штете, бриге и јада. Зимом пак, ваља увек понети топле огртаче, ма да се жељезница греје, јер често омане

та наредба, а друго, кад се изађе на поље из топле одаје на хладноју баш је упутно да се човек добро заогрне, да оном наглном променом температуре не навуче на себе болест.

7. При дугом путовању, које траје 15—20 часова, ваља што више лежећи положај заузимати, јер дугим седењем и спуштених ногу, хоће да натекну ноге.

8. Врло је штетно, особито за слабије очи, кад се чита на жељезници и то још ноћу при оној слабој светлости. То ваља избегавати, а особито се ваља чувати дугог читања у тим приликама. Тако исто не ваља са жељезнице дуго гледати у пољане кад су снегом покривене, а тако исто не ваља отворати прозор и гледати на ону страну куда се путује, јер из димњака машинског лети ситни угаљ, који лако може у очи улетети и око запалити, па можда и уништити.

9. Кад се с малом децом путује, ваља понети воде, млека, топла одела, и пазити да дете не седи тако, да га кроз прозор ил врата промаја бије ил да му сунце у очи пада.

10. Кад се воз креће ил док још није стао, не ваља у нутра ускакивати или напоље изтрчавати, јер је тако живот у опасности.

БЕЛЕШКЕ.

ИЗ ПРОСВЕТЕ.

Вршачка српска православна црквена општина отвара почетком идуће школске 1892—3. г. *два српска вероисповедна забавишта* и отворила је стечај за та места с роком до 15. септембра о. г. по стар. кал. Плата је за сваку 400 фор. и 120 фор. у име станарине.

На Рацковићевом заводу у В. Кикинди изабране су за учитељице: гђица Сида Лујановићева уједно управитељка и гђа Ана Рајковића, обе Српкиње правосл. вере и родом из В. Кикинде, али морају предавати науке на мађарском језику. Ако дођу у ту школу још сама српска деца; е, онда ће бити тек смешно: Србин фондатор, Српкиње учитељице, српска деца, а мађарска школа.

Школа за бабице. У Сегедину се ствара

1. октобра о. г. по нов. кал. курс немачко-мађарски за бабице. На истој школи биће 11 слушалица, које ће уживати државну годишњу припомоћ од 40 фор. Које питомице желе добити ту припомоћ, нека се обрате нештемплованом молбом кр. уг. министарству просвете и цркв. дела мало раније и нека тој молби прикључе крштено писмо, сведоцбу сиромаштва и еведоцбу владања свога.

Кикиндска пол. општина отвара два српска забавишта ове јесени и расписала је стечај до 15. сеп. о. г. п. н. за та два места са 400 ф. год. плате слободним станом и огревом.

ЗАРАД ЗДРАВЉА.

Лимунска киселина као лек. Др. Кристман члан пастеровог института у Паризу правио је

опите са лимуновом киселином и доказује, да ова киселина убија у пијаћој води оне „бациле“ (отровне гљиве), што проузрокују колеру и врућцу (тифус). На једну литру воде, треба узети један грам лимунске киселине. Така вода прија за пиће. У апотекама се добија концентрована оваке киселине по 1 фор. 50 н. килограм и довољно је за 100 литри воде оваке киселине само за 15 новчића.

Читање за време јела је нездраво. Манте газа вели, да се то двоје ни мало не слаже јер кад се чита и једе, онда се јело слабо жваће, а кад се слабо жваће, онда се тешко вари, те тако здрављу шкоди. Штетно је и по мозак и по желудац кад се одмах после јела настави духовна радња. Лекари препоручују, да се после великог јела најмање два сата човек одмара или слатким сном или малим проходањем.

ЗА ДОМАЋИЦЕ.

Сено од „коњског репа“ по тврдњи неких економа није добро за марву, особито за краву не, јер се каже, да од те траве добије крава мање млека, да побаци и измршави. По томе ваља оно сено, где има ове траве, давати само коњма и то у мањим оброцима.

Јечменом сламом не ваља такође хранити краве, јер је онда млеко и масло горко. Плеву јечмену не треба никако давати ни коњма ни рогатој марви, јер од оног оштрог класја добију коњи сипњу и друге разне болести у стомаку.

Кокице бубе ваља таманити и требити по воћњацима, јер чине грдну штету. У Француској су, као што вели „Домаћи Лист“, склопили за то друштва, те награђују новцем оне, који скупе ове бубе и плаћају за килу буба по 5—8 новч. Кокице ваља кључалом водом прелити, па их онда помешане с кречем можеш употребити за ђубрење земље.

Свиње да пре нагојиш: Први је услов добра пасма; а други је, да што више једе; оно прво мораш познавати и тражити, а ово друго се може постићи кад им се меша у храну по мало ситно истучена дрвена угља или сваки дан успе по 1 кашичица соде у храну, то им годи а у време какве радње и добро чини.

Свињама да се одржи глад. Познато је да свиње, које се гоју хоће често на једанпут да пресеку, па онда ма шта чинио, не само да неће даље да се гоје, него почну и опадати. Да се у таком случају помогнеш чини овако: Натопи зоби и много соли у мало воде и остави то да постоји 24 сата, па онда сипај им од тога сваки дан по двапут на свако свинче по једну прегрш. Који су то пребали потврђују, да је добро и да је свинче одмах после тог почело опет јести и гојити се.

Свињу да нагојиш најбрже и најјевтиније. Вештаци препоручују, да се свиње хране кр-

толом (кромпиром). Све живо се најбрже нагоји брашном, а брашна нема ни у којем зрну ни плоду више ни јевтиније, но што је у кртоли. Неки хране и бундевом па их угоје брзо.

Свиње и коштице од шљива. Догађало се више пута, да се оне свиње отровале, којима се давале коштице од шљива да једу, па поцркале, јер у тим коштицама има отрова; истина мало, ал кад се од тога много коштица узме, онда се и отрова много накупи. За то ваља чувати свиње од тога, особито по Србији, Босни и Срему, где има много шљива и где се силни пекмез прави и коштице поваде на баце.

Живина и седала. Свака живина воли високо седало, па за то не ваљају ниска седала, а особито седала неједнака виша и нижа, јер сва живина тражи виша седала, па онда јача одгура слабију и свали ју на земљу, те је, особито ноћу, тако много нестане. Треба дакле подићи довољно седала за сву живину и све у једној висини и за свако седало поставити мердевине, да се лако може почети живина.

РАЗНО.

Фундација Њ. Светости патријарха српског Георгија Браковића. На измаку прошлога месеца отишао је лично у своје место рођења у Кулпин Њ. Св. патријарх српски Георгије а. предао је тамошњој општини црквеној 30 јутар своје земље као фонд за издржавање једне срп. нар. вероисповедне школе с изјавом, да жели да ту земљу општинари сами обделавају те да исти фонд нарасте толико, да временом може обе школе и свештеника месног издржавати и општинари су прихватили савет Њ. Светости, целивали десницу и уз усклик: живела Њ. Светост патријарх Георгије, разишли се благодарним чувством својим кућама.

Приложници новосадски Давид и Олга Турчић рођ. Татић, који су од свога деде Тиме Татића, поседника у Русији, наследили лепу своту новаца, даровали су од тога, из благодарности, српској православној саборној цркви у Нов. Саду *четир барјака* богато ископана, које су у Москви купили и издали преко 1000 рубаља. Ови су барјаци освећени у недељу после Преображења у присуству многог побожног народа. После св. литургије ишао је корпоративно црквени одбор новосадске општине с протом пречасним г. Миланом Ђирићем на челу да се захвале овим дародавцима у име општине. Слава Давиду и Олги!

„Slijerčev Prijatelj“, лист за родитеље, учитеље и све пријатеље слепаца, што је излазио, већ ово трећа година, под уредништвом г. Винка Бека излазиће одсад под именом „Radiša“ у Загребу и обухватаће интересе следе и глуво-неме деце. Лист ће се по томе и делити на ова два дела, и првом ће бити уредник г. Бек, а

другом г Иван Ролф, учитељ глувонеме деце у Загребу. Излазиће и даље у месечним свескама

по цену од 1 фор. годишње или 1 фор. 20 нов. за стране земље.

РАД ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА

Вел. Бечкеречкиња.

Извештај о свршеном наставном градиву у забавишту велико бечкеречке добротворне задруге Српкиња.

Поред неуморног труда и заузимања подигла је „добротворна задруга Српкиња“ забавиште за децу, које се 1. новембра 1891. год. осветило.

Зграда забавишта састоји се из: претеобља, које је уједно и дворана за рад, из дворане за игру; дворане за одмор и одаје за остављање горњих хаљина и шешира.

Првога месеца т. ј. месеца новембра уписало се 14 децице; већи део овог месеца је употребљен на упознавање деце, како једно с' другим тако и с' забавиљом и на побуђивање воље и љубави к' забавишту, па по што се ово постигло, могло се прећи на рад.

Радило се пак ово: Упознавање тела човечијег; бројане до 5 српски и мађарски; игре: „Скаче врабац“ „Паун пасе“ и „По крај пећи“; красно словљене песме: „Страшљивац“.

Месеца децембра су школицу похађали њих 19, о којима је г. Др. Виндер са здравственог гледишта највеће задовољство изрекао.

Радило се ово: Опис забавишта и разговор о појединим одајама; бројање до 15 српски и мађарски; краснословљене песме: „Малог Јову“ и „Сукња ми је од порхета“; певање; „Ко се боји сам у соби“; игре: „Ој шибљо шибљико“, „Које моје гушче укро“, „Вуј, вуј Zöld ág“ и „Сунце нам дође“, причање приче: „о вредном и поштену Павлу“; бављење с' коцкама.

Фебруара су посећивали забавиште 15 децица, о којима задружни лекар при својој редовној посети није имао ништа приметити. Рађено је следеће: опис куће; бројане до 35 српски и мађарски; краснословљење: „Ветар“ „Доброердачна Јека“ и „Гушчар Лака“; игре: „Долетела мала ласта“ „Elvesztetem“ и „баба тикве продавала“; певање: „Мравак“; занимање шавом и цртањем.

Месеца марта су похађали школицу 19 децице и то редовно. Радило се: Опис мачке; бројање до 40; краснословење: „Штефко“ „На улици“ и „Птица у кавезу“; игре: „Ми смо мали ђаци“ „Kis katoná vadyok én“ „Драга душо моја“ и „Megérett a cseresnye“ „Хајдмо корак по корак“ „Авђела и ђавола“; певање: „Пчелица“.

Априла су похађали забавиште 30 деце. Радило се: Именовање животиња српскн и мађарски; Бројање до 50 срп. и мађарски. Краснословљене: „Три пилета и чворак“; игре: „Прстенка“ „Nyisuk ki a galambházat“ певање: „Ковач“. Поред

овог су деца почевши од половине марта бивали у дворишту, где се гимнастизирало, љуљало и играло лопте и т. д.

15. маја 1892.

З. Рашкоенић.
забавиља.

Рачунски извештај

о одржаној беседи с играчком, коју је приредила Меленачка добротворна задруга Српкиња на кушатиљу „Русанди“ други дан Духова т. ј 25. Маја (6. јуна) 1892. год.

Приход од продатих улазница 104 ф. 80 н.
Добровољни прилог . . . . . 65 ф. 70 н.

Свега: 170 ф. 50 н.

Издатак . . . . . 73 ф. -- н.

Остаје чистог прихода . . . . . 97 ф. 50 н.

Добровољна прилога дадоше: Г. Ђура Димитријевић управитељ штедионице 5 ф. 40 н., г. Криштоф Предраговић бележник из Тараша 5 ф. 20 н., г. Катинка плем. Трифунац председница задруге 5 ф. г. др. Стева Удицки адвокат из Вел. Кикинде 4 ф. 20 г. Криштоф Телечки биров из Вел. Кикинде 4 ф. 20 н., г. Ђока Николић адвокат из Т. Бечеја 4 ф. 20 н., г. Ердељи из Бале 2 ф. 20 н., г. Гроф Никола Бетлен наредсолгабиров из Т. Бечеја 2 ф., г. Армин Бизек апотекар из Т. Бечеја 2 ф., г. Паја Поповић трговац из Т. Бечеја 2 ф., г. Удова Кон арендашица 2 ф., г. Паја плем. Бибић велопоседник 1 ф. 80 н., г. др. Коста Ранковић лечник 1 ф. 40 н., г. Ј. Лешћански солгабиров из Т. Бечеја 1 ф. 20 н., г. Ђура Ђуровић рачун ревизор из Темнишара 1 ф. 20 н., г. Софија Чокрљан потпредседница задруге 1 ф., г. Лаза Борђошки нар. учитељ 1 ф., г. Милан Теодоровић бележник 1 ф. г. Драгољуб Боберић подбележник 1 ф. г. Стеван Цикатрицис подбележник 1 ф., г. Дајч из Бечкереча 1 ф. 20 н., г. Мила Вуја из Липе 1 ф., гђца Даринка Брадваровић нар. учитељица 1 ф. г. Вена Петровић нар. учитељ 80 нов. г. Паја Таназевић нар. учитељ 80 н., г. Светозар Николић трговац 80 н., г. Стева Радосављевић 80 н., г. Јоца Јовановић парох 80 н., г. Кудићка из Вел. Бечкереча 80 н., г. Светозар Петровић Из Врањева 60 н., г. Поповић 60 н., г. Милош Недељковић испитани бележник 60 н., г. Ђока Томић чиновник из Вршца 60 н., гђа Драгиња Антонијевићева нар. учитељица 60 н., г. Жунац из Бокe 40 н., г. Васа Јовановић нар. учитељ 40 н., г. Шандор Седмак угоститељ 40 н., г. Белизар Тубић парох из Срп. Елемира 40 н., г. Божидар Рајевић 50 н., г. Душан Те-

одоровић Контролор 40 н., г. Даринка Војнова 40 н., г. Јаша Војнов ратар 40 н. г. Лаза Радосављевић 20 н., г. Младен Поповић чиновник 20 н., г. Удова Ката Стефановић 20 н., г. Љубомир Дудварски 20 н. г. Мита Богосављевић 30 н., г. Радовић 20 н., г. Милош Милошев Ђа кон 20 нов, г. Јовановић 20 н., г. Жига Волф

угоститељ 20 н. г. Петар Предраговић парох из Кумана 20 н.

Свима прилагачима и прилагачицама изриче се овим на прилогу најтоплија благодарност.

Из седнице управног одбора меленачке добротворне задруге Српкиња, држане у Меленци 5. (17.) јула 1892.

Управни одбор.

З А Б А В А.

ЦИГАНКА ВРАЧАРА.

Пружи руку, баки синко,
Па покажи длан!
Да ти стара бака каже,
Шта ти носи дан.

И године, шта ти носе
Казаћу ти ја!
Само треба на белегу
Нешто да ми с' да.

Хајд' отале, стара бако
Истина ј' сам бог!
А ја знадем већем етазе
Бедног жића мог!

Не треба ми твоја кажа
Њу већ напред знам.
Милостињу без тога ћу,
Малу да ти дам.

О, сретан си синко, мајци,
Што те даде бог!
Ти код миле имаш среће
Живота ми мог.

Познајем је: црно око,
И гарава влас
Румен-уста, вито тело
Права рајска слас'!

Па љубите, не било ме!
Изгубила вид,
Ако лажем! Само знадеш
Девојачка стид!

Сретни ћете боже, бити
Сретан млади пар....
Даље, даље, ево бако
На белегу дар!

О, на слава, што те чека!
Бићеш министар!
Свак' ће да те слави, љуби
Био млад ил' стар.

А ти ћеш се поносити!
Живота ми мог,
Ордена ћеш тол'ко имат'
Кол'ко звезда бог!

Доста бако, славе нећу
Нетребам је ја',
Већ настави тачно, где си
Била почела!

Како рече: „Љубав, срећа
Сретан млади пар“...
Јесте синко, бићеш сретан
Исто као цар!

Љубав ће ти скинут с' неба
Прави свети рај:
Јер је сладак, сладак јако
Милин загрљај.

Твоја ј' мила прави анђ'о
Ја је добро знам:
Врана коса, румен уста
Жарки ока плам.

Она уста мила, љупка,
Слатка, румена —
Даље бако, даље, даље
На белегу, на!

Па богатство, што те чека,
Сретни, сине мој!
Теби неће равна бити
На свој земљи тој!

Али ти се нећеш повет'
Са богатства тог.
Наранићеш, заодећеш
Сваког убогог!

А благослов... Доста бако
Доста даље не!
Збогом бако! — Збогом синко
Срећа т' не гине!

Лазар Николић.

О ЉУБАВИ.

Белешке покојног др. Ђ. Натшевића.

I.

Љубав као снага.

Љубав начини од земље рај, од
земног живота небески.
Где је љубав онде је и рај.
Два и по минута траје век човеков;
један је минут дете, један стењући ста-
рац, а само по минута остаје му за љубљење.

Заљубљени је као божанством задах-
пути, изврши дела, да се другима учине чуда.

Љубав је најлепши дар божији, осим
анђела, једино је људма дао, да њом ан-
ђели буду

Љубав је и у Бога најјача снага и
најсветија.

Љубав је највиша светиња, идол љу-

бави је Бог сам, Бог је сама љубав, а човек је с љубави Богу најближи.

Љубав је божији дар, што га само својим љубимцима даје.

Љубав човека на свет рађа, љубав га однегује и човеком начини, она га кроз цео живот прати и у животу најслађе награди, когод ју само потражи.

Љубав је најплеменитија страст само она начини човека најсретнијим

Љубав је највећа чудотворка, она је од постанка света чинила и чиниће до краја света највећа чуда и најкраснија дела.

Љубав даје срцу и души најјачи полет. Испред њеног св. задахнућа губи се све што је ниско и прљаво и буде онако чисто и свето, као што је и она сама.

Љубав не гледа очима разума, него уображења, а уображење нити је за суђење и пресуђивање икада вредило, нити ће вредити. За то се држи аићео љубави да је слеп и представља се као дете.

Љубав чим не расте, она опада.

Љубав је највећа снага у животу људском, даде бистрину најгушљему и најневаљалијега начини ваљаним; она све може, све постигне, све учини, њој нема ништа неможно. Љубав све савлада; љубав се не боји опасности; она је преча од права, не зна за забран. Љубав начини човека вешта свему: научи га певати, свирати и играти и кад није за то.

Љубав је као смрт јака; љубав све поднесе, све отрпи, све верује, свему се нада.

Љубав и старе подмлади.

Љубина је коса ланац, што нам мисли и ум, што нам срце и душу веже, вели стара санскритска изрека

Љубав је у мужева само део живота, а у жена сав живот, каже Жан Пол.

Љубав — царица и благодвор младости, најцрња је крвница старости.

Љубав пачини и старе људе па и мудре будалама.

Љубав говори ако уста и ћуте.

Љубав се не да сакрити, она се изда и кад је рада да се сакрије.

Љубав провири кроз три онаклије, она из очију вири.

Љубав пређе с очију на очи, с уста на уста, с руке на руку, са срца на срце.

Љубав не гледа на лепоту, не види погрешке.

Љубав прескочи седам плотова, она зна гомилу тајних путева и стаза.

Љубав пузи, где не може да трчи.

Љубав је боља, која се не да сакрити ни притајати, свака реч, сваки гласак, сваки поглед, па и само ћутање одаје заљубљене.

Љубав се не да молити ни натерати.

Највеће јунаке и најкрасније људе учини љубав још већима и краснијима.

Нема срца тако тврда да га љубав не растопи.

Оно надање с којим тражимо љубав и она брига и немир док ју не добијемо и она стрепња да је не изгубимо; то је, што нас у љубави онако срећнима чини.

Онда сам оживео, кад сам љубити почео.

У љубави је љубити право радовање. Сву срећу љубави ужива онај, који љуби, а не љубљени. Ко сам не љуби, а овамо нека га сав свет љуби, неће од те среће ни трунка уживати.

Полу живота је изгубио онај, ко никада љубио није.

Ц.

Шта вреди љубав.

Без љубе је живот заточење.

Без љубе је живот смрт.

Без љубави није сретна ни женидба ни удадба.

Где нема љубави, нема ни верности.

Има људи, који као с неким поносом казују да нису никада љубили ни волели девојку; а то је као да би се хвалили, да никада нису срца ни свести имали.

Јадан је, ко свѣту, с неба ћер, љубав не познаде, а још је јаднији, ко је себи отети даде.

Ко не љуби он се осећа усамљен и изгубљен у овом хладном свету, њему је све пуето и отужно.

Ко са својим милим и драгим поживи, па ако и у по века умре, дуже је живео него други, ако је и трипут толико а без овога поживео.

Ко онде љуби, где неће да се ожени, ожениће се, где неће љубити, па ће се после кајати и што је љубио и што се оженио, вели Демокрит.

Ко кога воли оног и обилази и за њ распитује.

Ко што воле, о оном и говори.

Ко није љубио, није ни срећан био.

Ко не љуби сам се казни и сам је убица своје најслађе радости.

Љубав је анђеол, али за преварене горе него анђеол смрти.

Љубите се, који сте се узели, да вас ни једног часка жао не буде. Највећа несрећа је игра онима, који се љубе. Уживајте то мало часа живота. Нема тог човека, који има све што жели; греши дакле, ко год и један часак радости укида себи. Без љубави си хладна стена, а љубљенем анђелима брат и друг.

Најсрећнији су часови у животу човечијем они, што их код своје љубе проводи, само ако је љубав чиста, а девојка невина.

Први љубавни загрљај, то је права дефлегмација човеку на земљи.

Само с љубави су људи анђелима равни.

Свет је на љубави основан, љубав је срце и душа му. Она привлачна снага, што одводи мушког жепским и женску к мушкоме није нико себи усадио и дао, нит од другог добио, него је урођено, Бзгом дано тако, да се без тога не да ни замислити мушко ни женско савршено и потпуно дотупавно.

Сваким часком што га код своје миле проведеш, живот свој продужујеш, а сваким часком, што га осим ње проводиш живот скраћујеш и срећу своју убијаш.

Човек има само једанпут сретне дане у животу, а то су дани прве љубави, кад би их само хтео што више продужити.

Чувај се оног човека, који се хвали да није никога волео, код тога није све у реду.

III.

Како се љубав развија и распали

Извесно средство, да доведеш љубав момка и девојке у виши степен јесте, кад их раздвојиш и стављаш препоне. То може и слабију љубав да распали до најјачег степена.

Јеси ли рад, да мушко и женско једно другом омили, ма и стари били, пружај им прилику да су што чешће заједно, то може да учини, да се највреднија и најбоља жена задовољи с најлошијим мужем и обратно.

Кратак растанак љубав распали, а дуг растанак убије.

Ко ће љубав да пожње, нека љубав и посеје.

Љубав је као ватрено вино, што је већма узаптиваш, све силнија бива.

Љуби, ако ћеш да те љубе.

Љуби па ћеш бити љубљен, то је најизвеснији чин љубави, без тога не помаже никоји лек, ни трава ни враџбина.

Момак и девојка само су за мало у цвету, кад им све снаге и милине у најлепшој красоти сјају, кад сами себе превазилазе, а то је доба младости, доба прве љубави.

Најдивљији човек и најгордија жена ушито се и сљубе, чим остану на само.

Права љубав, што се већма пречи, све силнија бива. Овде важи оно: притиснуто јаче све на више скаче.

Растављање заљубљених то је растављање њихове љубави.

Раздвајање слабу љубав угаси а јачу распали, као што ветар жишку угаси а јачу ватру у највећи пламен разбукти.

Раздвајање већма сљуби оне, који се воле, него сви завети њихови.

Штета, што је љубав код већине људи одмах с почетка телесна, те их и не задахне душевно, па и не осете кад брж се изметну и поваре.

IV.

Каква је љубав.

Љубав је неисцрпљиво море, — што је више дајеш, све је више имаш да дајеш.

Љубав која се јако потпали брзо се избукти.

Нико није према туђој беди тако милоствив као срце девојачко у својој првој љубави.

Не може нико никога волети, док га не види.

Од поштовања до љубави само је мали корак.

Пуста љубав и оконча пусто, уништи себе сама баш онда кад триумфира, као што ватра и барут у пољупцу се униште.

Слађа је љубав него женидба, као што је слађи роман него животопис.

Само љубав рађа љубав и што је лепша, то се и лепше враћа.

Само лакомислени заљуби се на први поглед.

Страсну љубав ваља гасити, јер она највећу несрећу чини.

Свакоме је његова љуба најменша.

Тиша љубав, дужа љубав.

Та цео живот цео свет, санак је само, санак леп

Шта се ком допада оно и воле.

Шта ко воле, оно му се и допада.

Што љубав чини, све је добро.

Што око не види ни срце не зажели.

V.

Какви су залубљени.

За залубљене нема ноћи ни мрака.

Залубљени виде у свету само себе, а забораве, да их и свет види.

Залубљени мисле, да су сви људи слепи,

Залубљени не требају календара.

Залубљени увек пре звона дођу.

Залубљенима ништа није тешко.

Залубљеној је девојци највећа сласт слушати да хвале оног кога воли.

Залубљени нису за друштво. Друштво је за оне, који су сами себи отужни, па траже друштво да се онде разаноду. Залубљени су противни томе, они беже од друштва, јер им смета уживању.

Залубљени су најневештије суђаје, кад ваља о срећи женидбе или удадбе пресудити.

Залубљени стоје на највишем ступњу људске среће

Залубљен старац, то је зима у цвету

ЧИТУЉА

† **Стеван Анђелић** почасни прота митровачки, добротвор српске вел. гимназије у Срем. Карловцима преминуо је 5. августа о. г. а 7. августа уз велико саучешће народа предао матери земљи. На опелу је чинодјејствовао из почасти Њег Светост патријарх српски Гергије и других 40 свештеника обојега чина. Надгробну реч изговорили су управитељ карловачке вел. гимназије г. Стеван Лазић и прота карловачки г. Стеван Чобанић. Покојник је испунио усмену жељу свога брата покојног патријарха Германа Анђелића и назидео је у Срем. Карловцима нову и дивну зграду за срп. вел. гимназију и богословију, која је коштала 164 хиљаде форината; осим тога основао је фонд од 20.000 ф. да се та зграда поправља и одржава у добром стању, а 40.000 фор. дао је за још друге разне фондације те је тако постао један

од највећих српских овоостраних добротвора. Нека је слава и вечна успомена овом покојнику!

† **Јован Крелановић** један од чајимућних трговаца српских, отличан и угледан грађанин београдски, опште поштован и уважен човек међу свима сталезима, издашан добротвор и где се зна и где се незна, потпора ђачка, особито оних из Босне, преминуо је напрасно прве половине августа месеца о. г. навршивши тек 60. годину живота. Лака му била црна земља!

Марија Хаџићка мати нашег уваженог секретара „Матице Српске“ г. Антона Хаџића, преминула је у почетку августа о. г. у Суботици у својој 78. години живота, ожаљена од своје добре деце и целог грађанства суботичког. Нека је Бог прими у недра рајска!

† **Катарина пл. Панић рођ. Мучалов** једна од најотличнијих и најплеменитијих Српкиња суботичких преминула је јула месеца ове год. Покојница беше оснивач и најстарији члан добротворне задруге Српкиња у Суботици, једна од најревноснијих раделица у том племенитом друштву: чинила је добра где је год допрла и хитала је у помоћ, где је год чула јаук и замагање, те је за то и „Годишњак“ од 1890. г. изнео њену слику и описао њена издашна и богата дела рад вечне успомене и славе. И у последњем часу своје местила се сиротиње и оставила 5000 фор. суботичкој српској право славној црквеној општини, да употреби приход од тога за просветне и добротворне цели. Слава и вечна успомена овој великој покојници!

Јавна благодарност.

Варошки срески лекар г. *Др. И. Огњановић* лечио ме је за време моје болести — зацаљења плућа — тако брижљиво и очински, а све без икакве награде, да ја не могу пропустити, а да му се овим јавним путем најтоплије не захвалим, молећи преблагог творца, да њему и његовој милој породици у замену за његову доброту дарује постојана здравља и дуга живота.

У Нов Саду 20. августа 1892.

Даринка Димитријевић
учен. IV. раз. новосад. в. дев. школе.

НА ЗНАЊЕ.

Са више страна нас умољавају, да набавимо, као и оно преклане, *дивот корице* за наш лист; али, кад се наручује испод 50 комада, онда коштају по 75 н. комад, без поштарине, ако се пак више од 50 ком. наручи, онда се може добити комад по 50 н. Ми ћемо да покушамо; и умољавамо своје поштоване претплатнике, да нам се јаве до 1. новембра о. г. који желе корице, па ако се пријаве за више од 50 комада ми ћемо наручити и у своје време сваком послати, наравно на његов трошак, а ми ћемо удесити да се те корице могу употребити и за прошле године нашег листа.

У Н Саду 1. септ. 1892. *Уредништво.*